

اصول علم اقتصاد

این کتاب ترجمه‌ای است از :

Principles of Economics

Carl Menger

Translated by James Dingwall and Bert F. Hoselitz

With an Introduction by F.A. Hayek

The Ludwig von Mises Institute, 2004

سرشناسه	:	منگر، کارل، ۱۸۴۰ - ۱۹۲۱ م. Menger, Carl
عنوان و نام پدیدآور	:	اصول علم اقتصاد/کارل منگر؛ ترجمه‌ی فرهاد نوع‌پرست، حسین فلاحتی با دو مقدمه از فون هایک و یداله دادگر.
مشخصات نشر	:	تهران: آماره، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	:	۳۳۲ ص.: جدول.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۹۲۷۹۰-۴-۳
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فیپا
یادداشت	:	عنوان اصلی: Principles of economics, 1981.
یادداشت	:	واژه‌نامه، کتابنامه، نمایه.
موضوع	:	اقتصاد
شناسه افزوده	:	نوع‌پرست، فرهاد، ۱۳۵۷ -، مترجم
شناسه افزوده	:	فلاحتی، حسین، ۱۳۶۳ -، مترجم
شناسه افزوده	:	هایک، فریدریش آوگوست فون، ۱۸۹۹ - ۱۹۹۲ م.
	:	مقدمه‌نویس (Hayek, Friedrich A. von)
شناسه افزوده	:	دادگر، یدالله، ۱۳۳۴ -، مقدمه‌نویس
رده‌بندی کنگره	:	۱۳۹۴ الف۸/م۱۷۵ HB
رده‌بندی دیویی	:	۳۳۰
شماره کتابشناسی ملی	:	۲۸۹۶۳۴۵

اصول علم اقتصاد

نوشتۀ کارل منگر
بنیانگذار مکتب اتریش

ترجمۀ:
فرهاد نوع پرست
حسین فلاحی
(ویراست جدید)

با دو مقدمه از
پروفسور فون هایک
دکتر یداله دادگر

نشر آماره

عنوان کتاب: اصول علم اقتصاد Title: Principles Of Economics

تألیف: کارل منگر Author: Carl Menger

ترجمه: فرهاد نوح پرست و حسین فلاحتی Translator: Hossein Fallahi & Farhad Nouparast

شابک: ۳-۴-۹۲۷۹۰-۶۰۰-۹۷۸ ISBN: 978-600-92790-4-3

نوبت چاپ: دوم، ۱۴۰۰ The Second Edition Published: 2022

تیراژ: ۳۰۰ نسخه Circulation: 300 Impression

هر گونه کپی برداری، اسکن، میکروفیلم جزئاً یا کلاً بدون اجازه مکتوب نشر آماره ممنوع بوده و پیگرد قانونی دارد
No portion of this book may be reproduced, by any process or technique, without the express written consent of the publisher (Amareh Press)

محتوای اصلی کتاب بازتاب اندیشه‌های پدیدآورنده‌ها توسط ناشر می‌باشد و مسئولیت درستی آن به عهده‌ی ایشان می‌باشد
The views expressed in this book represent those of the individual Authors and Editors. These views do not necessarily reflect endorsement by the Publisher (Amareh Press)

ش تمامی حقوق چاپ و نشر برای نشر آماره محفوظ است
ALL RIGHTS RESERVED: for the Amareh press

دفتر مرکزی نشر آماره: تهران، میدان انقلاب، خیابان انقلاب، ابتدای خیابان دوازده فروردین،

پلاک ۳۱۶، واحد ۴ تلفن ۰۹۳۶۸۷۶۴۳۹۱

نمایندگی فروش در تهران: انتشارات گوتنبرگ، تلفن ۰۶۶۴۱۳۹۹۸ - ۰۲۱

(روبروی دانشگاه تهران، بین خ دانشگاه و خ فخر رازی، پلاک ۱۲۱۲)

برای آگاهی از مراکز فروش و سایر اطلاعات به وبسایت نشر آماره مراجعه کنید:

www.nashreamareh.ir

قیمت: ۱۲۰ هزار تومان

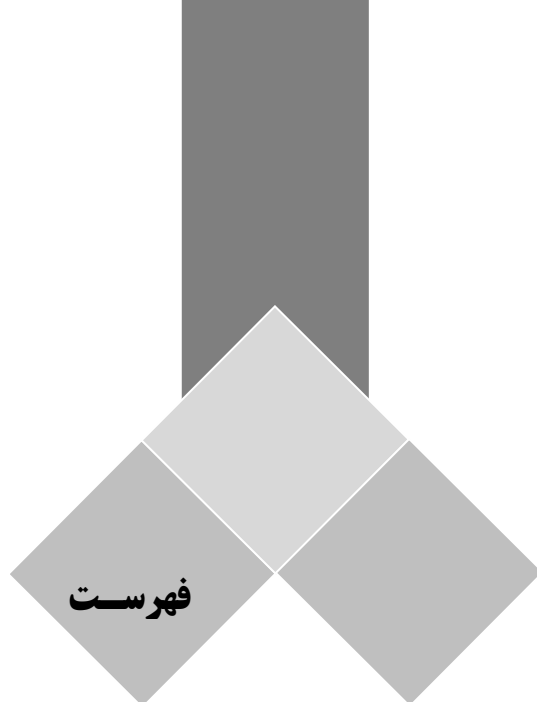
کارل منگر (۱۹۲۱ - ۱۸۴۰ م.)

برخی از آثار:

اصول علم اقتصاد (۱۸۷۱ م.)

بررسی روش‌های علوم اجتماعی (۱۸۸۳ م.)

منشأ پول (۱۸۹۲ م.)

فهرست

مقدمه مترجمین فارسی	۱۱
مقدمه مترجمین انگلیسی	۱۵
کارل منگر و کتاب اصول علم اقتصاد	۱۹
کارل منگر به قلم فردریش فون هایک	۲۳
پیش‌گفتار مؤلف	۵۶
فصل ۱: نظریه عمومی کالا	۶۱
۱-۱. نظریه عمومی کالا	۶۱
۱-۲. رابطه علی بین کالاها	۶۵
۱-۳. قوانین حاکم بر ویژگی کالایی	۶۸
۱-۴. زمان و خطا	۷۴
۱-۵. عوامل افزایش رفاه بشری	۷۷
۱-۶. مالکیت	۸۰
فصل ۲: اقتصاد و کالاهای اقتصادی	۸۳
۲-۱. احتیاجات بشری	۸۶

۲-۲. مقادیر موجود ۹۳

۲-۳. منشأ اقتصاد بشری و کالاهای اقتصادی ۹۶

۲-۴. ثروت ۱۰۹

فصل ۳: نظریه ارزش ۱۱۳

۳-۱. ماهیت و منشأ ارزش ۱۱۳

۳-۲. مبدأ اندازه‌گیری ارزش ۱۱۸

۳-۳. اصول حاکم بر ارزش کالاهای رده بالاتر ۱۴۲

فصل ۴: نظریه مبادله ۱۶۷

۴-۱. زیرساخت‌های مبادله‌ی اقتصادی ۱۶۷

۴-۲. محدودیت‌های مبادله اقتصادی ۱۷۳

فصل ۵: نظریه قیمت ۱۸۳

۵-۱. تشکیل قیمت در طی یک مبادله مجزا ۱۸۵

۵-۲. تشکیل قیمت تحت شرایط انحصار ۱۸۸

۵-۳. تعیین قیمت و توزیع کالاها تحت شرایط رقابت دوجانبه ۲۰۷

فصل ۶: ارزش استعمال و ارزش مبادله ۲۱۷

۶-۱. ماهیت ارزش استعمال و ارزش مبادله‌ی ۲۱۷

۶-۲. روابط میان ارزش استعمال و ارزش مبادله‌ای کالاها ۲۱۹

۶-۳. تغییرات در مرکز ثقل اقتصادی ارزش کالاها ۲۲۱

فصل ۷: نظریه کالا ۲۲۷

۷-۱. مفهوم کالا به لحاظ معنی علمی و معمول آن ۲۲۷

۷-۲. قابلیت عرضه کالاها در بازار ۲۳۲

فصل ۸: نظریه پول ۲۴۸

۸-۱. ماهیت و منشأ پول ۲۴۸

۸-۲. انواع پول در ملل و ادوار تاریخی خاص ۲۵۲

۸-۳. پول به عنوان «سنجش قیمت» و ذخیره ثروت قابل مبادله ۲۶۱

۸۴ مسکوکات	۲۶۹
------------------	-----

ضمایم	۳۷۶
ضمیمه ۱. کالاها و روابطها	۲۷۶
ضمیمه ۲. ثروت	۲۷۹
ضمیمه ۳. ماهیت ارزش	۲۸۴
ضمیمه ۴. سنجش ارزش	۲۸۸
ضمیمه ۵. مفهوم سرمایه	۲۹۵
ضمیمه ۶. تعادل در مبادله	۲۹۸
ضمیمه ۷. ارزش استعمال و ارزش مبادله‌ای	۳۰۰
ضمیمه ۸. مفهوم کالا	۳۰۳
ضمیمه ۹. اسامی پول	۳۰۸
ضمیمه ۱۰. پیشینه نظریات پیدایش به پول	۳۱۱
<u>ضمیمه ۱۱. اقتصاددانان قبل از کینز]</u>	<u>۳۰۸</u>
<u>ضمیمه ۱۲. کتاب‌شناسی کارل منگر]</u>	<u>۳۱۴</u>

مقدمه مترجمین فارسی

کتاب اصول علم اقتصاد کارل منگر، از بسیاری جهات نماینده و جوهره مکتب اتریش به شمار می‌آید. در واقع مکتب اتریش با انتشار این کتاب در سال ۱۸۷۱ میلادی در وین شکل گرفت. هر چند این کتاب در ابتدای انتشارش با استقبال مواجه نشد، اما امروزه از آن به عنوان یک اثر جاویدان از مکتب اتریش یاد می‌شود. این کتاب پایه بسیاری از مفاهیم مهم در علم اقتصاد مثل نیازها، مطلوبیت نهایی، مختصات کالایی، ارزش، مبادله، قیمت و پول می‌باشد. باید اذعان نمود مطالعه این نوع آثار به آگاهی از روند شکل‌گیری تفکرات و مفاهیم رایج در علم اقتصاد متعارف کمک می‌کند. با این حال ترجمه انگلیسی آن پس از گذشت هشتاد سال از نگارش این کتاب به زبان آلمانی، در سال ۱۹۵۰ میلادی در دسترس علاقمندان قرار گرفت و هم‌اکنون نیز با توجه به اینکه دسترسی به کتاب فارسی «اصول علم اقتصاد» منگر می‌تواند بسیار مُثْمِر و مُر واقع شود، نشر آماره اقدام به نشر این اثر به زبان فارسی نموده است.

کارل منگر را باید مؤسس مکتب اتریش دانست. او با انتشار کتاب اصول علم اقتصاد تحول بزرگی در روند تفکرات علم اقتصاد به وجود آورد و با این اثر خود در تشکیل و تبیین تئوری‌های بعدی نقش مؤثری ایفا نمود. منگر مفهوم تحلیل نهایی را سر زبان‌ها انداخت و رویکرد جدیدی در اصول تحلیل علم اقتصاد ارائه نمود که هسته نظریه اتریشی را شکل می‌دهد؛ یعنی ارائه تئوری ارزش به شکلی بسیار دقیق. منگر علاوه بر استفاده از شیوه استدلال استنتاجی و قیاسی در تحلیل‌ها علاقه داشت عملیاتی بودن تحلیل‌هایش را در عمل و در رفتار مردم به عنوان کارگزاران اقتصادی مشاهده کند. علم اقتصاد برای منگر یک علم مطالعه چگونگی انتخاب است؛ البته آن هم به خاطر کمبود و محدودیت منابع. علم اقتصاد برای منگر مطالعه نیاز و چگونگی ارضای نیاز است. او کتاب را با این عبارت شروع می‌کند: «همه چیز تابع قانون علت و معلول است و هیچ‌گونه استثنایی در این قانون وجود ندارد.» از این رو رویکرد منگر بر اساس رابطه علی است و به همین خاطر،

انطباق تئوری با مشاهدات واقعی را سرلوحه تحلیل‌های خود قرار داده است و صرفاً به دنبال ارائه مدل‌های ذهنی و فرضی نیست، بلکه به دنبال توضیح واقعیت‌هاست و این وجه تمایز اصلی نگرش مکتب کلاسیک و نگرش منگر است. در اقتصاد کلاسیک اصلاً قانون علت و معلول دیده نشده است. منگر در بحث شکل‌گیری قیمت‌ها بیان می‌کند که قیمت یک کالا نتیجه واکنش افراد به رفع نیاز و افزایش رفاه بوده و از دل ارزشگذاری‌های ذهنی افراد به میزان رضایتمندی حاصل از کالاها بیرون می‌آید. توضیحات منگر از نحوه شکل‌گیری قیمت‌ها، هسته اقتصاد خرد اتریشی را می‌سازد. بر اساس گفته اقتصاددانان کلاسیک، قیمت‌ها حاصل تلاقی منحنی‌های عرضه و تقاضاست، اما تئوری ارزشی که بتواند تمایل تقاضاکنندگان را جهت پرداخت قیمت یک کالا قانع کند، نداشتند.

منگر این تصور را داشت که در گام اول کتاب «اصول علم اقتصاد» را تالیف کند تا مقدمه‌ای باشد بر یک مجموعه چند جلدی از علم اقتصاد؛ ولی از یک طرف به خاطر دامنه وسیع و حضور دیگر رشته‌ها از روان‌شناسی گرفته تا مردم‌شناسی و تأثیر آن‌ها بر رفتارهای اقتصادی و از طرف دیگر به خاطر روحیه کمال‌گرایی منگر جهت تسلط به دیگر رشته‌ها این هدف هرگز محقق نشد. منگر در سراسر تحلیل‌هایش بر عنصر «زمان» تأکید ویژه‌ای دارد؛ تأکیدی که هنوز هم به قوت خود باقی است و با این ویژگی کتاب «اصول علم اقتصاد» جایگاه مقدمه‌ای عالی بر تفکر اقتصادی را برای خود حفظ نموده است. مفاهیم هسته‌ای اقتصاد اتریشی معاصر، یعنی وجود نیاز و کنش انسانی جهت ارضای نیاز، ارزش ذهنی، تحلیل نهایی، فردگرایی روش‌شناختی، وجود عنصر زمان در تحلیل‌ها همراه با تئوری «ارزش» و «شکل‌گیری قیمت‌ها» همه از کتاب خلافت منگر شروع شده است. اقتصاددانان مکتب اتریش اذعان دارند که «اقتصاد اتریشی همیشه اقتصاد منگری بوده و همیشه چنین خواهد ماند».

اولین نسل طرفدار مکتب اتریش مرگب بود از دو استاد اتریشی به نام‌های فریدریش فون وایزر (۱۸۵۱-۱۹۲۶ م) و یوگن فون بوم - باورک (۱۸۵۱-۱۹۱۴ م) این دو اگر چه شاگرد مستقیم کارل منگر نبودند، ولی متأثر از افکار و اندیشه‌های او بودند و توانستند روح مکتب اتریش را گسترش دهند و دو نسل بعدی همچون لودویگ فون میز (۱۸۸۱-۱۹۷۳)، شومپتر (۱۸۸۳-۱۹۵۰) و فردریش فون هایک (۱۸۸۹-۱۹۹۲) را تعلیم دادند. نسلی که تسلط مکتب اتریش بر مباحث توریک اقتصاد را با ارائه آثار بی‌بدیل اقتصادی مسلم ساختند. مکتب اتریش پایه‌های خود را تا

دهه سی میلادی مستحکم ساخت تا اینکه بعد از این تاریخ اکثر اعضای آن به مقصد انگلستان و آمریکا مهاجرت کردند. جهت شناسایی موقعیت تاریخی و عقبه علمی کارل منگر جدولی از فهرست اقتصاددانان قبل از کیتز به همراه اثر علمی آن‌ها در ضمیمه شماره ۱۱ این کتاب توسط مترجمین افزوده شده است.

کتاب با دو مقدمه آغاز می‌شود: مقدمه اول به مقاله‌ای از پروفسور فردریش فون هایک^۱ مزین شده است. پروفسور هایک، خود در زمره نمایندگان برجسته مکتب اتریش بوده و یکی از برندگان جایزه نوبل اقتصاد در سال ۱۹۷۴ میلادی و صاحب کتاب «راه بردگی»^۲ می‌باشد. با دریافت جایزه نوبل توسط هایک، بار دیگر توجه جهانیان به مکتب اتریش جلب شد. مقدمه دوم از دکتر یدالله دادگر، استاد اقتصاد دانشگاه شهید بهشتی می‌باشد. ایشان از صاحب‌نظران در عرصه متدولوژی علم اقتصاد می‌باشند و در این زمینه مقالات و کتاب‌های قابل توجهی به رشته تحریر درآورده‌اند.

ترجمه و ویراستاری این اثر زمان، انرژی و حوصله زیادی به خود اختصاص داده است. علیرغم ترجمه انگلیسی اثر باز هم عبارات و کلمات زیادی در اکثر پاورقی‌های مقدمه هایک، متن اصلی و عنوان کتاب‌ها و مقاله‌ها در قسمت ضمایم به زبان آلمانی بوده که با دقت زیاد و در حد توان و بضاعت علمی به فارسی ترجمه شده است. لازم به اشاره است در متن کتاب جملات تکراری و طولانی به خاطر سبک نگارش منگر بعضاً به وفور مشاهده می‌شود و نیز به خاطر پاورقی‌های اصل کتاب که توسط مترجمین انگلیسی وارد متن کتاب یا ضمایم شده است؛ به همین علت شاید خواندن چندباره برخی قسمت‌ها اجتناب‌ناپذیر باشد. چون این کتاب به نوعی حالت تاریخی، مخصوصاً تاریخ اندیشه اقتصادی دارد، سعی نمودیم تا حد امکان از حذف هرگونه مطلب تکراری اجتناب کنیم. در بعضی از جمله‌ها برای روشن‌تر شدن مطلب از کلمات یا عباراتی که داخل [کروشه] آمده، به متن اضافه شده است و پاورقی‌هایی که ذکر آن‌ها ضروری بوده است با کلمه «مترجمین» و پاورقی‌های مترجمین انگلیسی نیز با همین عنوان در کنار دیگر پاورقی‌های خود منگر مشخص شده‌اند.

مختصر اینکه با توجه به ثقیل بودن متن کتاب اصول به لحاظ جمله‌سازی و درک مطلب هم در زبان اصلی، یعنی آلمانی و هم در زبان انگلیسی ترجمه شده، حداکثر تلاش برای ترجمه سلیس و روان به فارسی توسط مترجمین صورت گرفته است و به همراه ویراستاری فنی چندباره اثر، سعی

1. Friedrich A. Hayek

2. The Road Of Serfdom

برآن شده تا لغزش‌ها و خطاها به حداقل برسد. در خاتمه از همه خوانندگان و پژوهشگران درخواست داریم تا ما را از پیشنهادات خود جهت اقدامات اصلاحی اساسی و بهبود متن از طریق نشر آماره یاری نمایند.

فرهاد نوع پرست - حسین فلاحی

اردیبهشت ۱۴۰۰

مقدمه مترجمین انگلیسی

(۱۹۵۰ میلادی)

دلیل ترجمه کتابی چون *اصول علم اقتصاد*، بر تمامی آگاهان بر نظریه اقتصاد معاصر روشن است. منگر در این کتاب به طرح مسائلی می‌پردازد که هسته نظری مکتب اقتصادی اتریش را شکل می‌دهد. این کتاب در طی سالیان سال به عنوان مأخذ اصلی دانشجویان و محققان مکتب اتریش به شمار می‌آمد. اقتصاددانان سوئدی و ایتالیایی، هم از اصل آلمانی کتاب و هم از ترجمه آن الهام پذیرفته‌اند. ارائه نظریاتی عالی در این دو کشور، خود گواهی بر این مدعاست. اما اقتصاددانان انگلیسی زبان در این زمینه توفیق چندانی نداشتند. آن‌ها به واسطه اتکا بر تبیین‌های «دست دوم»^۱ از آراء منگر و همچنین فقدان تماس مستقیم با زبان منگر نتوانستند از پرتو ابداعات منگر به نحو کامل بهره‌مند شوند. ارائه نظریه مطلوبیت نهایی در قالب نظریه قیمت و ارزش، بزرگ‌ترین کمک منگر به حوزه علوم اقتصادی به شمار می‌آید. جونز و مارشال نیز در انگلستان تا حدودی همین نقش را داشتند. اگر نظرات منگر در خصوص «انحصار دو جانبه»^۲، «حرکت از انحصار به رقابت»^۳ و قابلیت فروش کالا که اساس نظریه پول را شکل می‌دهند، به سهولت در اختیار محققان انگلیسی زبان قرار داشتند، برخی از کاستی‌های علوم اقتصادی در انگلستان مرتفع می‌شد. در آن صورت علائق نظری محققان انگلیسی زبان دهه ۱۹۳۰م موضوعاتی چون «رقابت ناقص»^۴ و نقش «نقدینگی»^۵ در نظریه پول قرار می‌گرفت.

عدم ترجمه کتاب *اصول علم اقتصاد* به زبان انگلیسی برای قریب به هشتاد سال، موضوعی مبهم و رمزآلود است. علت اصلی این معمای رازآلود بر ما پوشیده است، اما بنا بر تجربه می‌توان علت

1. Second Hand
2. Bilateral Monopoly
3. The Relation Of Monopoly To Competition
4. Imperfect Competition
5. Liquidity

آن را در دشواری بیش از حد کار ترجمه کتاب دانست. ما نیز در ترجمه این کتاب تا حدودی با چنین مشکلاتی مواجه شده‌ایم. این موضوع ناشی از آن است که منگر برای ابراز نظرات و عقاید خود، واژه‌های دقیقی را در مکتوبات اقتصادی آن روز آلمان نمی‌یافت. بنابراین، خود شمار زیادی اصطلاحات جدید را ابداع نمود که هم اکنون عبارات جدیدتری جایگزین آن اصطلاحات قدیم شده‌اند. البته این گفته بدان معنا نیست که نظرات وی تأثیرات پایداری را به همراه نداشته‌اند، بلکه صرفاً بدان معناست که بعدها نظام واژگانی مناسب‌تری برای ارائه تبیین‌های وی ابداع شد. در بسیاری از موارد چنین اصطلاحاتی شامل ترکیب‌های غیرقابل ترجمه یا واژه‌هایی می‌شود که هیچ‌گونه معادل دقیقی برای آن‌ها در زبان انگلیسی یافت نمی‌شود. یکی از مشکلات دیگر در این زمینه، این است که سبک نوشتاری منگر حتی برای خود آلمانی زبان‌ها نیز بیش از حد معمول ثقیل می‌باشد. ساختار نوشتاری وی شامل قالب‌های پیچیده و دشواری می‌باشد، که خود این قالب‌ها شامل عبارات ربطی فراوانی هستند، در این قالب‌ها ضمایر بی‌شماری به کار گرفته شده که به همان عبارات مذکور ارجاع می‌دهند، همچنین کاربرد عبارات قیدی نیز در قالب نوشتاری وی به وفور مشاهده می‌شود. بسیاری از جملات وی طولانی هستند، به نحوی که نیمی از صفحه یا بیشتر را به خود اختصاص، و چندین مطلب مجزا را به تفصیل شرح می‌دهند. یک مترجم ماهر تنها با تلاش فراوان می‌تواند، چنین جملاتی را از هم مجزا سازد. این ویژگی سبک نوشتاری منگر را شاید بتوان ناشی از زبان رسمی بوروکراتیک و ثقیلی دانست که در روزگار وی در میان کارمندان دولتی اتریش رایج بود.

ترجمه فعلی، برگردان کاملی است از چاپ اول *اصول علم اقتصاد*، که در سال ۱۸۷۱ م. در وین انتشار یافت. چاپ دوم همین اثر به زبان آلمانی در سال ۱۹۲۳ م، یعنی دو سال پس از درگذشت منگر و در وین صورت گرفت. بنا بر دلایلی، در ترجمه این اثر از دستکاری متن اصلی خودداری شده است، اول به این خاطر که تنها چاپ اول این اثر بود که توانست منجر به رشد و گسترش دکتین اقتصادی شود، دوم اینکه چاپ دوم آن پس از مرگ نویسنده صورت گرفته، سوم آنکه به علت وجود تفاوت‌های عدیده میان دو نسخه مذکور ترجمه را غیر ممکن می‌سازد و در نتیجه ترجمه نسخه سال ۱۸۷۱ امکان هر گونه تحریف و دستکاری را منتفی می‌سازد. پس از اتمام کار ترجمه، پانویس‌های طولانی بعضاً سه تا چهار صفحه‌ای منگر را یا در خود متن آورده‌ایم یا آن‌ها را به قسمت ضمایم منتقل نموده‌ایم. چنین مواردی را با ذکر پاورقی مشخص نموده‌ایم. در کل،

پانویس‌های مربوط به بخش کتاب‌شناسی را در قسمت ضمائم قرار داده‌ایم و در طول متن تنها مطالب اصلی آورده شده است. در اصل هیچ ضمیمه‌ای در کتاب منگر موجود نبود و عناوین بخش ضمائم را خود ما برگزیده‌ایم.

ارجاعات مربوط به کتاب‌شناسی منگر و نقل قول‌ها، از جمله دیگر مواردی بودند که مشکل جدی را پیش روی ما قرار دادند. در زمان منگر نه تنها هیچ گونه معیاری برای ذکر نقل قول وجود نداشت، بلکه در این زمینه بی‌دقتی کامل اعمال می‌شد. منگر نیز در این زمینه همانند تمامی معاصران خود عمل کرده است. اگر بنا بود که ما نیز نقل قول‌های ذکر شده از جانب منگر را بدون تغییر و واریسی در صحت و سقم آن‌ها ذکر نماییم، آنگاه چنین نقل قول‌هایی نامعتبر و نسبتاً بی‌فایده می‌نمودند. بعلاوه بسیاری از کُتب مورد ارجاع منگر هم اکنون در دسترس نمی‌باشند یا اینکه به سختی یافت می‌شوند. به جز چند مورد خاص که در جای خود توضیحات لازم در آن خصوص ارائه شده‌اند، تمامی ارجاعات و نقل قول‌ها را مورد بررسی قرار داده و بر صحت و سندیت آن‌ها مطمئن شدیم. تمامی ارجاعاتی که منگر به نسخ غیرقابل دسترس داده است، با ارجاعاتی به نسخ جدید و رایج جایگزین شده است. تمامی ارجاعاتی که در متن اصلی به آدام اسمیت، ریکاردو و راشر^۱ داده شده، در متن برگردان با عنوان آثار این افراد مثل «ثروت ملل»^۲، و کتاب «اصول»^۳ ریکاردو، و کتاب «نظام»^۴ راشر ارجاع داده شده است. مشکل دیگر این بود که منگر به ذکر نقل قول‌هایی از سایر محققان با چندین زبان مختلف، به خصوص آلمانی، فرانسوی و لاتین پرداخته است. ما بهتر دیدیم که چنین نقل قول‌هایی را به همان زبانی که ذکر شده‌اند، باقی‌گذاریم و ترجمه انگلیسی آن را چنانچه مفید فایده به نظر می‌رسد در پانویس‌ها ذکر نماییم.

سعی ما بر آن بوده که از ارائه توضیحات اضافی خودداری کنیم. اکثر توضیحات ارائه شده نیز به تغییرات صورت گرفته اشاره دارند که ذکر کردیم (یعنی انتقال پانویس‌های طولانی به قسمت ضمائم یا به داخل متن اصلی). همچنین این توضیحات، اطلاعاتی را در خصوص ترجمه واژه‌های ثقیل ارائه می‌دهند. در چند مورد، که در متن اصلی ابهامی مشاهده شده است، به ارائه توضیحاتی در آن خصوص مبادرت نموده‌ایم. در انتهای کتاب نمایه‌ای فراهم آورده‌ایم که امیدواریم مفید فایده واقع شود. از پروفیسور فون هایک به خاطر اجازه استفاده از مقاله ایشان به عنوان مقدمه که در باره

1. Adam Smith, Ricardo, Roscher

2. Wealth Of Nations

3. Principals

4. System

کارل منگر به رشته نوشته در آورده‌اند؛ سپاسگزاریم. همچنین بر خود لازم می‌دانیم از حمایت‌های بی‌دریغ پروفیسور فرانک نایت تشکر نماییم؛ چرا که ایشان بودند کتاب حاضر را برای ترجمه به ما معرفی کردند. از «انجمن پژوهشی علوم اجتماعی دانشگاه شیکاگو»^۱ برای تقبل هزینه‌های چاپ قدردانی می‌نماییم. همچنین از ریچارد ایبلینگ، به خاطر تهیه منتخبی از کتاب‌شناسی منگر تشکر می‌کنیم، که آن را در قالب بخشی جداگانه [در ضمیمه شماره ۱۲] آورده‌ایم.

کارل منگر و کتاب اصول علم اقتصاد

دکتر یداله دادگر

(استاد اقتصاد دانشگاه شهید بهشتی)

قبل از ورود به بحث لازم می‌دانم از مدیر مسئول محترم نشر آماره، جناب آقای فرهاد نوع‌پرست که این زمینه را فراهم کرد تا اینجانب مقدمه‌ای بر ترجمه فارسی کتاب اصول علم اقتصاد کارل منگر بنویسم، تشکر کنم. هرچند مقدمه پروفیسور فون هایک بر کتاب مذکور بسیار جامع است؛ تلاش من آن است که در این مقدمه مباحثی را مطرح کنم که به نحوی مکمل مقدمه هایک باشد. بین صاحب‌نظران متدولوژی اقتصاد، اجماع قابل توجهی وجود دارد که کارل منگر (۱۹۲۱-۱۸۴۰ میلادی) اولین جدال‌های جدی و اساسی روش‌شناسی را آغاز کرده است. منگر از یک طرف از بنیان‌گذاران مکتب نهایی‌گرایی (مارجینالیسم) و در واقع از طراحان یک تئوری جدید در اقتصاد است و از طرف دیگر به همراه والراس و جونز پایه‌های اولیه مکتب نئوکلاسیک را ریخته است. علاوه بر این، منگر بنیان‌های مکتب اتریش را مستحکم ساخته است. وانگهی جدال وی با اقتصاددانان مکتب تاریخی آلمان به رهبری اشمولر یکسری ابعاد متدولوژی اقتصاد را احیا نمود. بخشی از نوآوری‌های مکتب نئوکلاسیک نسبت به مکتب کلاسیک را نیز می‌توان مرهون تلاش منگر دانست، زیرا در واقع او با طراحی مکتب اتریش ضمن تکامل بخشیدن ابعادی از علم اقتصاد به پر کردن خلأها و پاسخ دادن به دشواری‌های مکتب کلاسیک نیز مبادرت ورزید. در ضمن تئوری با عظمتی را بنیان‌گذاری کرد که با وجود نقدهای مربوط به آن، از اعتبار کارش کاسته نشد. منگر را می‌توان از اولین اقتصاددانانی دانست که مقوله «کمپایی» را وارد اقتصاد کرده است؛ به طوری که جایگاه محوری در این علم را دارا می‌باشد و در عین حال بار نظری و متدولوژیکی مهمی دارد. درک و توجه به عنصر کمپایی در واقع هشدار به تمامی سیاست‌گذاران اقتصادی و سایر

کارگزاران بخش خصوصی و دولتی و از جمله بنگاه‌ها و خانوارهاست که ارزش و جایگاه تمامی کالاهای کمیاب را دریابند و با توجه به آن به تصمیم‌سازی مبادرت نمایند. همچنین پیوند کمیابی به عقلانیت، انتخابگری و اولویت‌سنجی از دیگر یافته‌های منگر می‌باشد. به عقیده منگر از یک طرف منابع کمیاب هستند، از سوی دیگر انسان‌ها نیازمند همان منابع‌اند، پس بایستی انسان بر اساس اولویت‌ها جهت استفاده از آن منابع دست به انتخاب عقلانی بزند. این یافته منگر غیر از ملاحظات تئوریک و متدولوژیک، ره‌آورد بسیار کارساز سیاستگذاری هم دارد.

جالب توجه است با وجود به ارائه یک دیدگاه ذهن‌گرایانه از اقتصاد، منگر بسیار عملیاتی و واقعی فکر می‌کرد. در عرصه‌های اجتماعی فعال بود و برای جامعه اتریش و پیشرفت آن ارزش بالایی قائل بود. اما هیچ‌گاه کار دانشگاهی و آکادمیک را با چیز دیگری عوض نمی‌کرد؛ به همین دلیل با وجود زمینه جذب شدن به جایگاه‌های سیاسی، استقبال زیادی نسبت به آن‌ها نشان نداد و فعالیت‌های اجتماعی را نهایتاً نوعی وظیفه و در راستای رسالت دانشگاهی‌اش می‌دانست. نکته‌ای که ذکر آن حائز اهمیت است، آن است که منگر با وجودی که با ریاضیات آشنایی کافی داشت، هیچ‌گاه از ریاضیات در نوشته‌های خود از جمله در کتاب حاضر (به جز مواردی عام و ابتدایی)، استفاده نکرد. البته گروهی وی را به ریاضی‌زدایی متهم می‌کنند، اما به نظر نمی‌رسد این صفت درستی برای او باشد؛ زیرا منگر مخالفتی با ریاضیات نداشت؛ اما به هر دلیل علاقه‌ای هم به کاربرد آن در اقتصاد نداشت. در عین حال خصلت ریاضی‌زدایی را در برخی از پیروان مکتب اتریش و شاگردان منگر می‌توان قابل قبول دانست. جالب توجه است که نوشته‌های منگر به قدری روان، ساده و با معنی بود که نیازی به کمک زبان دیگری همچون ریاضی نداشت.^۱ در هر حال سهم و نقش و جایگاه منگر در اقتصاد از جوانب مختلف مورد بحث می‌باشد. وی با وجودی که نظریه خود را بر قیاس استوار می‌دانست، فرد را محور تحلیل قرار می‌داد و لذا شاید بتوان وی را از مدافعان و احیاکنندگان فردگرایی روش‌شناختی نیز برشمرد. دغدغه اصلی منگر (به ویژه در کتاب حاضر) ایجاد یک چارچوب نظام‌مند در علوم اقتصادی و ارائه یک تَر جامع از روش‌های علوم اجتماعی بود. ترجیح می‌دهم ضمن معرفی کتاب حاضر، ابعاد گوناگون و جوانب بااهمیت دیدگاه

۱. کارکرد منگر از این نظر بسیار مشابه آلفرد مارشال است، او نیز به جز مواردی اندک و کلی از ریاضیات در کتاب اصول علم اقتصاد خود استفاده نکرده است و این در حالی است که وی از صاحب‌نظران ریاضیات نیز محسوب می‌گردد. (برای آگاهی بیشتر می‌توان مراجعه کرد به تاریخ تحولات اندیشه اقتصادی، یدالله دادگر، انتشارات دانشگاه مفید، چاپ دوم، ۱۳۸۹)

و کارکرد منگر را به صورتی فهرست‌وار مطرح سازم:

۱. کتاب "اصول علم اقتصاد" وی که در سال ۱۸۷۱ میلادی منتشر گردید، نقطه عطفی در مقطع جنجال‌آفرینی عصر اقتصاد محسوب می‌گردد. این کتاب هم تئوری نوینی را در علم اقتصاد مطرح کرد، هم بر نوعی متدولوژی شفاف در آن تأکید نمود و هم عناصری مختلف را در علم و عمل با هم سازگار نمود؛ از یک طرف بر فرد، به عنوان محور تحلیل اقتصادی اصرار ورزید که بنیان‌های اقتصادی خردی را مستحکم ساخت و از سویی دیگر مبادله را برای رفع نیازهای انسانی، امری مولد تلقی کرد و نهایتاً تئوری خود را بر محوری ذهن‌گرایانه استوار ساخت.

۲. طراحی دو عنصر کلیدی باعث شد که وی را بتوان بنیانگذار مکتب جدیدی در اقتصاد (مکتب اتریش) قلمداد نمود. یکی تدوین یک نظریه ذهنی از ارزش بود و دیگری کارآمدی روش قیاس در شکل‌گیری هر نوع نظریه اقتصادی. به عبارت دیگر به عقیده منگر، دانش اقتصاد را تنها می‌توان از استنباط نتایج مربوط به یک سلسله فروض استخراج نمود (با مرور کتاب اصول علم اقتصاد، این موضوع را می‌توان به خوبی دریافت).

۳. جدال منگر با طرفداران مکتب تاریخی به ویژه اشمولر، نقطه عطفی در تولید و طرح محورهای بحث‌انگیزی از متدولوژی اقتصاد محسوب می‌گردد. منگر بر وجود نظریه اقتصادی جهان‌شمول اصرار می‌ورزید، ولی بر اساس دیدگاه مکتب تاریخی قوانین اقتصادی بایستی از درون حقایق تاریخی و اجتماعی استخراج گردد. به عبارت دیگر مکتب تاریخی‌ها روش‌های انتزاعی - قیاسی را که در آن اصول اقتصادی بر اساس خصوصیات مفروض در مورد انسان‌ها و بازارها استخراج می‌شود، رد می‌کردند. آن‌ها عقیده داشتند که عناصر مختلف جهان در مکان‌ها و زمان‌های مختلف به صورت متفاوت جلوه‌گر می‌شوند و لذا برخلاف منگر به جهان‌شمولی نظریه اقتصادی عقیده نداشتند. پیوند مکتب اتریش و به ویژه اندیشه منگر را می‌توان به اندیشه‌های کانت و هگل (متأثر از ارسطو) مربوط دانست که بر اساس آن می‌توان قوانینی را بدون نیاز به استقراء صورت‌بندی کرد.

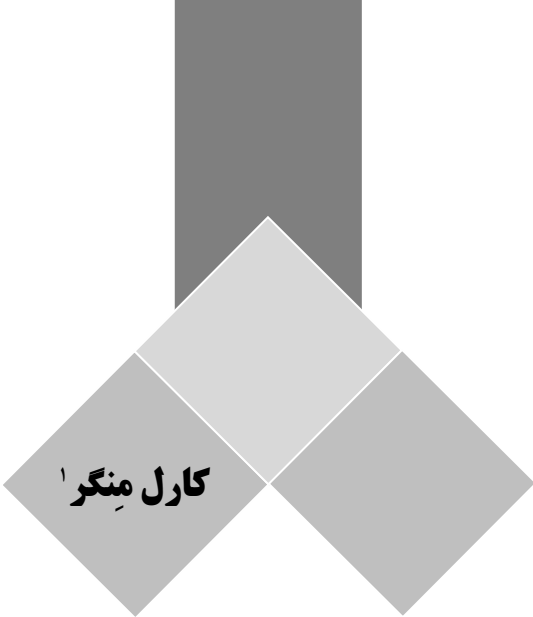
۴. منگر و پیروان اولیه وی از یکسو به نقد کلاسیک‌ها مبادرت می‌کردند و نظریه‌های کلاسیک را کارآمد نمی‌دانستند و از سوی دیگر در جدال با مکتب تاریخی بودند. بنابراین منگر هم در جدال نظری اقتصاد حضور داشت و هم در بحث‌های متدولوژیک آن.

۵. با وجودی که منگر توانست مکتب جدیدی را به ادبیات اقتصادی بیفزاید و از لحاظ تئوریک به تکامل اقتصادسیاسی کمک کند، اما اندیشه و کارکرد وی دشواری‌هایی نیز به همراه

داشت؛ اصرار بر جهان‌شمولی نظریه اقتصاد، انحصار تولید نظریه علمی بر روش قیاس، تلاش برای یافتن تئوری خالص اقتصادی و غیر کارآمد دانستن روش استقراء و بی‌توجهی به ریاضیات به عنوان یک زبان کارساز کمکی در تحلیل اقتصاد، از جمله این دشواری‌ها می‌باشد. در عین حال رویکرد منگر و به ویژه پیروان جدید مکتب اتریش از جمله میزز و هایک با تعدیل برخی دیدگاه‌های بنیانگذاران اولیه این مکتب، متعادل‌تر و کاربردی‌تر بوده، مکتب اتریش را از دیگر شعبه‌های نئوکلاسیکی متمایز می‌سازد. در نتیجه می‌توان این اندیشه کلاسیکی را متفاوت از رویکرد نئوکلاسیک‌های ارتدوکس دانست.

۶. کتابی که ترجمه آن در دسترس دانش‌دوستان و سایر علاقمندان اقتصاد قرار دارد با محوریت حداقل پنج عنوان از ریشه‌دارترین و مستحکم‌ترین موضوعات علم اقتصاد، یعنی کالا، ارزش، مبادله، قیمت و پول در واقع به مهم‌ترین مباحث پایه‌ای در علم اقتصاد می‌پردازد. ابعادی از این عناصر نوعی اصلاحیه اندیشه کلاسیک است و از طرفی پردازش تئوری جدید در اقتصاد؛ لذا مشارکت منگر و این اثر او در کنار کارهای مکمل والراس و جونز این قابلیت را به خوبی دارد که از بنیانگذاران انقلاب نهایی‌گرایی محسوب گردد.

در پایان از مدیر مسئول نشر آماره جناب آقای فرهاد نوع‌پرست و همکار مترجم ایشان در بازگرداندن این اثر ارزشمند از منگر به فارسی‌زبانان تشکر می‌کنم و خوانندگان را به توجه بیشتر در محتوای کتاب اصول علم اقتصاد منگر و همچنین مقدمه فون‌هایک بر کتاب مربوطه دعوت می‌کنم و نیز عرضه مجموعه‌های علمی و اصیل از این دست را به جامعه علمی و به ویژه به اهل اقتصاد بسیار ارزشمند و کارآمد می‌دانم.

کارل منگر^۱

به قلم فردریش فون هایک^۲

تاریخ علم اقتصاد مملو از افراد پیشرو و جریان سازی است که به دست فراموشی سپرده شده‌اند؛ به نحوی که اقدامات آنان هیچ‌گونه انعکاسی در زمانه خودشان نداشته و پس از حیاتشان مورد توجه قرار گرفته‌اند. اما چه در علم اقتصاد و چه در سایر علوم کمتر کسی همانند کارل منگر را می‌توان یافت که همچنان گمنام باقی مانده باشد، کسی که بزرگ‌ترین ویژگی او این است که ساختار یک علم [یعنی علم اقتصاد] را کاملاً دگرگون نمود. کمتر اثری را می‌توان یافت که مثل کتاب *اصول علم اقتصاد*^۳، با وجود تأثیرگذاری فراوان و پایداری که به همراه داشته است، صرفاً بر حسب تصادف از بسط و انتشار بازمانده باشد.

آگاهان به تاریخ اقتصاد یقیناً وجاهت و موقعیت منحصر به فرد «مکتب اتریش»^۴ در زمینه بسط دانش اقتصاد را ناشی از بنیان‌ها و اصولی می‌دانند که منگر پایه‌گذاری نمود. گسترش این مکتب در نقاط مهم دنیا به واسطه تلاش‌های پیروان برجسته این مکتب، یعنی کسانی چون «یوگن فون بوم - باورک»^۵ و «فردریش فون وایزر»^۶ بود. اگر چه عقاید بنیادی این مکتب متعلق به منگر می‌باشد، اما این موضوع چیزی از تلاش‌ها و شایستگی‌های پیروان وی نمی‌کاهد. اگر کارل منگر چنین اصولی

۱. این مقاله به قلم فون هایک به عنوان مقدمه برای چاپ مجدد اصول علم اقتصاد کارل منگر از سری کتاب‌های «نشر آثار کلاسیک در علوم اقتصادی و سیاسی» چاپ مدرسه اقتصاد لندن (LSE) به رشته تحریر درآمده است.

2. F.A. Hayek

3. Grundsätze Der Volkswirtschaftslehre = (Principles Of Economics)

4. Austrian School

5. Eugen Von Bohm و Bawerk

6. Friedrich Von Wieser

فهرست آثار علوم اقتصادی و کسب و کار نشر آماره

علوم اقتصادی

- اصول علم اقتصاد/ کارل منگر/ ترجمه فرهاد نوع پرست، حسین فلاحی
- اصول ثروت ملل؛ یعنی اکونومی پلتیک/ ترجمه و تالیف محمدعلی فروغی/ تعلیقه و تحشیه فرهاد نوع پرست
- رویارویی کاپیتالیسم و سوسیالیسم/ استوارت میل/ ترجمه حسین فلاحی/ ویراستار فرهاد نوع پرست
- سلسله مباحثی در روش شناسی و فلسفه اقتصاد/ یداله دادگر
- مقدمه ای در آموزه های اقتصادی و مالی اسلام/ یداله دادگر
- خصوصی سازی پول/ فردریک فون هایک/ ترجمه امیررضا عبدلی و محمد جوادی
- اقتصاد اتریشی به زبان ساده/ بونکه/ ترجمه محمد جوادی
- اقتصاد اتریشی/ استیون هورویتز/ ترجمه دکتر امیرحسین خالقی
- بیست مغلطه اقتصادی/ ترجمه دکتر امیرحسین خالقی
- نابرابری درآمدی/ مهدی جعفری، عبدالله شهبازی، روح اله عبادی
- اقتصاد دیجیتال/ اسفندیار جهانگرد
- اقتصاد دیجیتال: تحلیلها و پویایی ها/ اسفندیار جهانگرد
- دگرگونی دیجیتال - بقا و شکوفایی در عصر انقراض دسته جمعی/ زیبل/ ترجمه سید حسین علوی لنگرودی
- استاندارد بیت کوین/ سیف الدین آموس/ ترجمه محمد مبینی
- اقتصاد محیط زیست/ استیون اسمیت/ ترجمه کاظم بیابانی خامنه
- طبقه و محیط زیست/ شهرام اتفاق
- محیط زیست: سرمایه داری یا سوسیالیسم؟/ شهرام اتفاق
- اقتصاد مالی ریاضی/ ترجمه کاظم بیابانی خامنه و سعید خزائی
- ۱۱۰۰ تست اقتصاد خرد میانه/ عباسعلی ابونوری
- درس هایی در اقتصاد کلان/ استیو ویلیامسون/ ترجمه محمد مبینی
- اقتصاد کلان؛ رویکرد تعادل عمومی پویای تصادفی/ کریم امامی
- بنیان های خرد اقتصاد کلان/ استیون هورویتز/ ترجمه محمد جوادی و محمد غلامی
- اقتصاد کلان دی ال اس (متن کامل)/ DLS/ محمد مبینی
- اقتصاد کلان نوین (ویراست جدید)/ رابرت بارو/ محمد مبینی
- اصول تحلیل اقتصادی خرد و کلان/ یداله دادگر
- الگوی اقتصاد کلان سنجی با استفاده از داده های فصلی/ کریم امامی
- درس های آخرین موج خصوصی سازی/ سید احسان خاندوزی
- اقتصاد مستمری/ دیوید بلیک/ ترجمه قدرت اله اماموردی، حسین اقبال
- اقتصاد بخش عمومی/ جان لیچ/ ترجمه دکتر مرجان دامن کشیده و حسین اقبال
- تحلیل های داده ستانده/ اسفندیار جهانگرد
- تعادل عمومی کاربردی/ کاردنته/ ترجمه مرتضی مظاهری؛ بهنام امین
- شرح بازگشت آلمان/ دالیا / مهدی جعفری، عبدالله شهبازی، روح اله عبادی

- درآمدی بر ساختارهای نهادی و فرایند توسعه / محمد ندیری، مهدی پندار
- دوروی سکه کمکهای بین المللی / سید حسین علوی لنگرودی
- تعیین اولویتهای سرمایه‌گذاری به روش تاکسونومی عددی / فرهاد نوع پرست

مدیریت و کسب و کار

- چنین کنند مدیران / سید حسین علوی لنگرودی

نحوه فروش آثار

- مراجعه به سایت نشر آماره به همراه اطلاعات کتابها و پخش‌ها
- کتابفروشی گوتنبرگ (در تهران) به نشانی مندرج در اول کتاب
- مراجعه به سایت دیجی کالا
- طریق اپلیکیشن طاقچه (برای تهیه نسخه E-pub)
- تماس تلفنی و پیامکی با شماره تلفن ۰۹۳۶۸۷۶۴۳۹۱
- برای کسب هرگونه خبر و اطلاع به نشانی سایت اینترنتی نشر آماره مراجعه فرمایید:
www.nashreamareh.ir

مدرسه اقتصاد و کسب و کار تهران

Tehran School of Economics and Business

2020

::

In association with

